

חולין דף ו'

הגמרא ממשיכה לדון על מה ששנינו במשנתנו, שהכל שוחטין ואפילו כותי. אמר רב חנן אמר רבי יעקב בר אידי⁴⁶, אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, רבן גמליאל⁴⁷ ובית דינו נמנו על שחיטת כותי, ואסרוה. אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי, שמא אין זה סתירה למשנתנו, שמה שאסרו זה רק כשאין ישראל עומד על גביו? אמר לו, השאלה מתאימה לתלמיד חכם שלא למד שמועתו, האם היו צריכים לאסור שחיטת כותי כשאין ישראל עומד על גביו, הרי אינם חוששים לאסור את הבשר עלינו? אלא ודאי שהוצרכו למנות לאסור שחיטת כותי אפילו כשישראל עומד על גביו ושלא כמשנתנו.

ומבררת הגמרא, האם קיבל ממנו שאסרו לגמרי שחיטת כותי או לא קיבל ממנו? ומביאה הגמרא את מה שאמר רב נחמן בר יצחק בשם רבי אסי, ולבסוף מביאה ראיה מדבריו. שכך אמר, אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל משחיטת כותי כשישראל עומד על גביו, או על ידי שחתך כזית בשר ונתן לו ואכל. אף רבי אסי אכל משחיטת כותי. ותמה על כך רבי זירא בלבו, האם אכלו משחיטת הכותי משום שלא שמעו על כך שנמנו רבן גמליאל ובית דינו, אבל אם היו שומעים לא היו אוכלים, או ששמעו ולא סוברים כך? וחזר רבי זירא ופשט, מסתבר ששמעו ולא קיבלו את האיסור. שהרי אין לומר שאילו היו שומעים היו מסכימים, שכן אין השטן גורם דבר עון לפני צדיקים בשוגג. ומה בהמתם של צדיקים כחמורו של רבי פנחס בן יאיר, אין הקב"ה מביא תקלה על ידן שתאכל דבר האסור לה, צדיקים עצמן לא כל שכן. ואם רבי זירא סובר ששחיטת כותי לא נאסרה במקום שישראל עומד על גביו, היה ניתן לומר שבאמת רבי יוחנן לא שמע על התקנה, ועדיין לא נכשל כיון שהבשר שאכל היה משחיטת כותי המותרת. אלא מכאן ראיה שרבי זירא קיבל את דברי רבי יעקב בר אידי, שאסרו לגמרי שחיטת כותי.

ומביאה הגמרא, הטעם שחכמים גזרו על שחיטת כותי, שפעם אחת

46 סימן נקל"ף.

47 בנו של רבי יהודה הנשיא, שהיה מן האחרונים. רש"י.

שלח רבי מאיר את רבי שמעון בן אלעזר להביא יין מ'בי כותאי'. מצא זקן אחד, ואמר לו, נאמר במשלי: והתכוון שאם אדם כשר אתה, התחזק על יצרך ולא תעשה זאת. הלך רבי שמעון בן אלעזר, וספר את הדברים לפני רבי מאיר, וגזר על יינם. ואמר רב נחמן בר יצחק, הטעם שרמזו לו לא לקנות מהם, שמצאו בהר גריזים שהוא מקומם של הכותים, דמות של יונה בראש ההר, שנעשו מומרים לעבודת כוכבים והיו עובדין את אותה דמות. ואף על גב שרוב הכותים אינם מהר גריזים, רבי מאיר לשיטתו שחושש למיעוט, וגזר רוב אגב המיעוט. ורבן גמליאל ובית דינו גם סברו כרבי מאיר, והרחיבו את הגזירה גם על שחיטתם ואפילו כשישראל עומד עליהם.

אומרת הגמרא, פשוטו של המקרא במשלי מדבר בתלמיד היושב לפני רבו. שכך שנה רבי חייא, נאמר: "א] פִּי תִשֵּׁב לְלַחֹם אֶת מוֹשֵׁל בֶּן תָּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנָיָהּ [ב] וְשִׁמְתָּ שִׁפְיָהּ בְּלֶעָד אִם בְּעַל נַפְשׁ אֶתָּה". שכך הוא נדרש: אם יודע תלמיד ברבו המושל וגדול בתורה, שישב לו דבר טעם על שאלתו, ישאל את רבו. ואם לאו, "וְשִׁמְתָּ שִׁפְיָהּ בְּלֶעָד" יבין מעצמו את אשר לפניו, ויתחזק ויעצור פיך מלשאול שלא יבייש את רבו. ואם הוא בעל נפש ורוצה לשאול ולהבין את העניין, יפרוש הימנו.

רבי אבהו שלח את רבי יצחק בן יוסף להביא יין מ'בי כותאי'. מצאו זקן אחד ואמר לו שאין כאן שומרי תורה. הלך רבי יצחק וספר דברים לפני רבי אבהו, והלך רבי אבהו וספר דברים לפני רבי אמי ורבי אסי, ולא זזו משם עד שעשאו עובדי כוכבים גמורים. ומבררת הגמרא מה הוסיפו לאסור? הרי רבי מאיר אסר את יינם ורבן גמליאל את שחיטתם? עונה הגמרא, אמנם הגזירה כבר הייתה קיימת, אולם לא קיבלוה. ובאו וגזרו רבי אמי ורבי אסי וקבלו מהם⁴⁸.

מבררת הגמרא, לעניין מה עשאו כ'עובדי כוכבים גמורין'? אמר רב נחמן בר יצחק, לעניין עירובי חצרות ושיתופי מבואות. ששנינו בברייתא, ישראל מומר שבצנעא מחלל שבת ובפרהסיא שומר שבת, הרי הוא כ'ישראל'. ואם לא עירב עם שכניו בחצר או במבוי, יכול במהלך

48 לא שאלו גדולים הימנו, אלא שבדורו של רבי מאיר לא רצו לקבל עליהם לפרוש מן הכותיים, לפי שהיו רגילים בהם; ובדורו של רבי אמי היה אפשר להם לפרוש. רש"י.

השבת לבטל רשות ולתת להם את רשותו, ומותרים בטלטול בחצר או במבוי. ואם המומר אינו שומר שבת אפילו בפרהסיא, אינו מבטל רשות ונותן רשות. מפני שאמרו: ישראל נותן רשות ומבטל רשות, ובעובד כוכבים עד שישכור. כיצד ישראל מבטל ונותן רשות? אמר לו: 'רשותי קנויה לך', 'רשותי מבוטלת לך', קנה ואינו צריך לזכות בקנין חליפין. וכשגזרו על הכותים להחשיבם כגויים, גזרו שלא יוכל לבטל או לתת רשותו אלא צריכים לשכור ממנוי כגוי.

אכילת מאכל שנקנה מע"ה שמעורב רבי זירא ורב אסי הזדמנו לפונדק בעיר 'אי', בו מדברים החייבים במעשר שהיו שם עמי הארץ החשודים על הדמאי.

הביאו לפניהם ביצים המצומקות שנצלו הרבה ואחר כך ערבו וטרפום ביין, ויש בזה תערובת יין של איסור דמאי. רבי זירא לא אכל ורב אסי אכל. אמר רבי זירא לרב אסי, האם מר לא חושש לתערובת דמאי? אמר לו, לא היה בדעתי. אמר רב זירא, היתכן שחכמים גזרו על תערובת דמאי ויסתייע שרב אסי יאכל איסור בשוגג? אם לבהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן? יצא רבי זירא דייק ומצא שמצינו בברייתא שלא גזרו. ששנינו, הלוקח יין לתת לתוך המורייס, או לאלונגית, כרשינין לעשות מהן 'טחינין'⁴⁹, עדשים לעשות מהן 'רסיסין', כיון שקנה אותם בעצמם מעם הארץ ואחר כך ערבם, חייב משום דמאי שיש ספק אם עשרם. ואין צריך לומר שאם אמר לו המוכר 'לא הפרשתי מהם' שחייב להפריש. ואם קנה מעם הארץ את האוכלין עצמם, אין צריך להפריש כיון שהגיע לידו בתערובת.

שואלת הגמרא, והאם לא גזרו על תערובת דמאי, והרי שנינו בברייתא, הנותן לשכנתו אשת עם הארץ עיסה ושאור לאפות, וקדירה עם התבלינים כדי שתבשל, אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאור או תבלין שיש בו איסור שביעית או מעשר, לפי שאין חשודים על הגזל. ואם אמר לה שתוסיף מהשאור והתבלין שלה, חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר, וצריך להפריש עליהם דמאי. הרי שחששו משום תערובת? עונה הגמרא, שונה שם הדין כיון שאמר לה 'עשי לי

49 מאכל של גריסין, ותבלין מעורבין בו. רש"י.

משלך', נחשב כאילו שלך ממנה בעצמו ואחר כך הוסיפם. רפרם אמר, שונה הדין בשאור ובתבלין, שהואיל ונותן את עיקר הטעם, אין הטעם מתבטל⁵⁰. אבל יין במוריים ויין בביצים אינו עיקר, ולכן מותר.

שואלת הגמרא, והאם כשנותן לה שעור ותבלין משלו אין חוששים שתחליף משלה, והרי שנינו במשנה בדמאי, הנותן לחמותו עיסה לאפות, מעשר את מה שהוא נותן לה⁵¹ ואת מה שהוא לוקח ממנה, מפני שחשודה אם יתקלקל הלחם היא תחליף אותו? עונה הגמרא, שם הטעם מפורש בברייתא, ששנינו, אמר רבי יהודה, לא שנחשדו על הגזל, אלא שאם העיסה תתקלקל היא רוצה בתקנת בתה ובושה מחתנה, ומחליפה תמוך כוונה לטובה.

שואלת הגמרא⁵², והרי מצינו שנחשדו גם כשאין כוונתה לטובה, ששנינו במשנה בדמאי, הנותן לפונדקית שלו לתקן לו עיסה וקדירה, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה, מפני שחשודה מחלפת. הרי שחשודה להחליף אף כשאין מתכוונת לטובתו אלא משום על הגזל? עונה הגמרא, גם שם מתכוונת לטובה, שאומרת לעצמה, שלא יפה שהתלמיד חכם יאכל קר והיא חם, ולכן מחליפה⁵³.

עוד שואלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא, אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בטחינת החיטים של עם הארץ בזמן שהאשת חבר טמאה, שאז אין חשש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר, שמתוך שהיא טמאה אינה רגילה לגעת במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה. אבל בזמן שהיא טהורה לא התירו שמא תתן לפיה דבר שאינו מתוקן. רבי שמעון בן אלעזר אומר, אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון, מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת. הרי שאשת העם הארץ חשודה לגנוב משל בעלה ולהאכיל את חבירתה. ואם על גזל חשודה ודאי שחשודה להחליף? אמר רב יוסף, שם היא מורה לעצמה היתר, שאומרת אפילו את השור אסור לחסור בשעת הדישה, וזו שמסייעת לה לא נחשב גזל.

50 ואפילו לקח קדרה מבושלת מעם הארץ שלא נעשה שלוחו, כשעירבן אסור. רש"י.

51 את שהוא נותן לה מעשר, שאם תחליף את שלה עם שלו, שלא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול. רש"י.
52 עמוד ב'.

53 וגם לחם קר נחשב לקלקול לעומת קר. אבל נותן לשכנתו אין לה לחוש עליו ולא מחלפת לטובה שיהיה לו חם, שהרי אין סמוך עליה תמיד כאכסנאי, וגם אינה חשודה להרע משום גזל.

